

СТАНОВИЩЕ

От доц. д-р Ноеми Стоичкова, СУ „Св. Климент Охридски“
Относно дисертационен труд **„Образът на женските коси
в българската лирика на XX век“**

За присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално
направление 2.1. Филология

Научна специалност: Българска литература – Нова и съвременна българска литература

Познавам Боряна Владимирова от студентството ѝ във Факултета по славянски филологии. Впечатленията ми са свързани с нейните постоянни интереси към дисертационната тема. През 2013 г. защити магистърска теза „Женските коси – четири модела за прочит“. Тази трайност в ориентацията за мен е показателна за сериозни и последователни изследователски търсения. Именно сравнителността с първоначалния магистърски текст отпреди 6 години може с яснота и категоричност да покаже развитието, израстването на докторантката. То се изразява не само в интелектуално ерудитски натрупвания, но и със старания за дисциплинираност в писането.

Тъй като „жанрът“ на становището позволява, няма да се спирам на отделните части от работата ѝ. Ще изведа обаче безспорните три приноса, които самата Владимирова е посочила коректно в автореферата. Първият е свързан с обекта на труда – женските коси. „Екстравагантният избор“, както е наречен от авторката, без да е осъзнаван в цялост, се оказва възможна плодотворна конструкция за потвърждаване и допълване на направеното от немалък вече литературоведски корпус, интерпретиращ женския образ през изминалия XX век. Вторият принос е в опита за интердисциплинарен подход – културологичен, психоаналитичен и литературноисторически, реализиран разделно в трите глави. Третият принос е в предложените във всяка отделна глава систематизации при възможните символизации на женските коси.

По отношение на обхвата на труда ми се иска да заявя двойствена позиция. От една страна, бих подчертала амбициозно изведеното заглавие върху лириката през изминалото столетие. Разбира се, трудно обозрима задача, ако се тръгне към плътност и пълнота. В този смисъл правото на личен и контекстуално обоснован избор е не само добър, но и необходим ход. Така, че аргументираното центриране върху символистичната поезия в началото на XX век стои убедително. От друга страна обаче, прави впечатление отсъствието на поезията от 50-те до 80-те години. В този

смисъл като изпаднала от „цялото“ ми се струва една от приложените публикации на Боряна Владимирова от 2015 г. за стихотворения на Павел Матев и Владимир Башев, където „русичката глава“ и „златистите“ коси са символистично разомагьосани и идеологически вкоренени. Като безинтересни в стереотипизирането си, разбирам отсъствието, но за хронологическото покриване на столетността на работата, за доказателство, че женските коси работят в политически код – нещо споменато и в първа глава, и в заключението, а и като преход-отласкване към постмодерното включване на Ани Илков, струва ми се, че този фрагмент остава от отчетливо липсващите. Споменатите имена по конкретни поводи на късната Багряна, на Любомир Левчев, Кирил Кадийски и Иван Цанев не променят типологическите отсъствия на 3–4 поетически десетилетия.

Проблематично е и вмъкването в цялата работа на множество разпилени примери от белетристични творби – както български, така и чуждестранни. До Дебеляновата „дълбокоруна“ „разблудната царкиня“ се явяват „Венецианският търговец“ на Шекспир и малко известният разказ от Йовков „Елка“ (с. 94–96); до червенокосата от „Сянката на Соломея“ на Теодор Траянов се мярва „Солунският чудотворец“ на Фани Попова-Мутафова (с. 100–101); до чернокосата от „Зимни теменуги“ на Сирак Скитник са разположени Ема Бовари на Флобер и Анна Каренина на Толстой (с. 123–129). В автореферата докторантката незадоволително обяснява появата на „български прозаични произведения с желание да се покаже идентична символика на женските коси“ – с. 16. Но това не обогатява семантично текста, защото липсва анализационно укрепване на паралелите, а така се излиза и директно от обсега на темата върху лириката. По-концептуално е присъствието на диаволистичните разкази като част от морбидните представи за женските коси – една пристрастност на докторантката към този аспект още от магистърската ѝ теза.

Впрочем конкретно казаното току-що, според мен е последица от преобладаващата, водеща презентативност на труда. Младата колежка желае да покаже знания, да разкаже за всичко, до което са я довели проучванията за женските коси. Тя в полет „отгоре“ маркира множественост на културологични пластове, теоретични ракурси, типологизиращи категориалности, творби от литературата и изобразителното изкуство... И за сметка на всички тях се редуцират задълбочеността на разсъжденията и смисловите връзки при преходите.

Индикации за големите запаси от първичен изворов материал са показани също и през Приложение 1, съдържащо около 30 страници. За съжаление обаче, принципите

на неговото конструиране са лабилни. Нито заявената хронология е спазена, нито то е съотносимо с авторите, обекти на дисертацията, какъвто би трябвало да е смисълът на едно приложение. Ани Илков е преди Борис Христов, Дора Габе е до Стефан Цанев. Включените тук Пенчо Славейков, Яна Язова, Георги Джагаров, Иван Радоев, Екатерина Йосифова, Георги Господинов, Кристина Димитрова са извън обхвата на научното наблюдение. И още нещо – в края магистърската теза съдържа показалец, който е дори по-широк от дисертационното приложение. В него отсъстват например Александър Геров, Христо Фотев, Ваня Петкова. Смятам, че по-ценно за бъдещите читатели би бил един събран, обогатен хрестоматичен речник на автори с техни произведения, в които фигурират женските коси. Споменатите недостатъци на интересното приложение показват и неизползваните, допълнителни потенциали на темата и настоящата дисертация.

Постигнатото в разглеждания дисертационен труд отговаря на същностните критерии за получаване на научната и образователна степен „доктор“ – евристичност, иновативност, литературоведска компетентност – и аз с категоричност гласувам за присъждането ѝ на Боряна Владимирова.